

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2019. gada 29.novembrī Nr.1-8/23

**Saeimas Cilvēktiesību
un sabiedrisko lietu komisijai**
cilvektiesibu.komisija@saeima.lv

*Par priekšlikumiem likumprojektam
“Grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā”
pirms iesniegšanas Saeimā.*

Pamatojoties uz Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto Tiesībsarga biroja kompetenci iesniegt priekšlikumus, kas veicina bērnu tiesību ievērošanu, aicinu

1. Papildināt Bērnu tiesību aizsardzības likuma “XIII nodaļu Administratīvā atbildība bērnu tiesību aizsardzības jomā un kompetence sodu piemērošanā” ar jaunu pantu šādā redakcijā:

“Par neziņošanu par jebkādu vardarbību un noziedzīgu nodarījumu vai administratīvu pārkāpumu pret bērnu, par viņa tiesību pārkāpumu vai citādu apdraudējumu, kā arī tad, ja personai ir aizdomas, ka bērnam ir priekšmeti, vielas vai materiāli, kas var apdraudēt paša bērna vai citu personu dzīvību vai veselību, ja to izdarījis veselības aprūpes, pedagoģiskais, sociālās sfēras vai policijas darbinieks, kā arī vēlēta valsts un pašvaldību amatpersona, kurai kļuvis zināms par bērna tiesību pārkāpšanu piemēro brīdinājumu vai naudas sodu no (..) līdz (..) naudas soda vienībām.”

Pamatojums:

Bērna tiesību aizsardzības likuma 73. pants nosaka iedzīvotāju pienākumus bērna tiesību aizsardzībā:

(1) Katra iedzīvotāja pienākums ir sargāt savu un citu bērnu drošību, ne vēlāk kā tajā pašā dienā ziņot policijai, bāriņtiesai vai citai bērna tiesību aizsardzības institūcijai par jebkādu vardarbību un noziedzīgu nodarījumu vai administratīvu pārkāpumu pret bērnu, par viņa tiesību pārkāpumu vai citādu apdraudējumu, kā

arī tad, ja personai ir aizdomas, ka bērnam ir priekšmeti, vielas vai materiāli, kas var apdraudēt paša bērna vai citu personu dzīvību vai veselību.

(2) Veselības aprūpes, pedagoģiskie, sociālās sfēras vai policijas darbinieki, kā arī vēlētas valsts un pašvaldību amatpersonas, kurām kļuvis zināms par bērna tiesību pārkāpšanu un kuras par to nav ziņojušas minētajām institūcijām, par neziņošanu saucamas pie likumā noteiktās atbildības.

Normatīvajos aktos atbildība par neziņošanu nav noteikta, izņemot kriminālatbildību par neziņošanu, ja ir zināms, ka tiek gatavots vai izdarīts smags vai sevišķi smags noziegums (Krimināllikuma 115. pants).

Tiesībsargs ir konstatējis, ka netiek ziņots par visiem vardarbības gadījumiem pret bērniem, kaut gan bērni saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu institūcijā vai dzīvesvietā kā cietuši no prettiesiskām darbībām. Piemēram, 2018. gadā institūcijās rehabilitāciju ir saņēmuši 1953 bērni un dzīvesvietā 1082 bērni.¹

2. Izteikt Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1. panta 15. punktu šādā redakcijā:

“15) viesģimene — laulātie vai persona, kas uz laiku (iknedēļas brīvdienās, svētku dienās un skolēnu brīvlaikos) uzņem savā dzīvesvietā bērnu aprūpes iestādē ievietotu bērnu vai bērnu aprūpes iestādē kontaktējas ar tur ievietotu bērnu;

Pamatojums:

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1. panta 15. punktā ir noteikts, ka “Viesģimene ir laulātie vai persona, kas uz laiku uzņem savā dzīvesvietā aprūpes iestādē ievietotu bērnu vai bērnu aprūpes iestādē kontaktējas ar tur ievietotu bērnu.” Viesģimene nav bez vecāku gādības palikušu bērnu ārpusģimenes aprūpes forma, bet gan ģimene, kas sniedz atbalstu bērnam, kas ievietots aprūpes iestādē.^[2]

Tiesībsargs ir konstatējis vairākus gadījumus, kad viesģimenes statuss tiek izmantots neatbilstoši likumdevēja noteiktajam mērķim. Piemēram, 2018. gada nogalē bērnu tiesību ievērošanas pārbaudē SIA “Bērnu Oāze” kopā ar Labklājības ministrijas un Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas darbiniekiem tika konstatēts, ka lielākā daļa iestādē ievietotie bērni ilgstoši (uz gadu) ir nodoti SIA “Bērnu Oāze” valdes locekļa viesģimenes aprūpē. 2019. gada oktobrī, izskatot privātpersonas iesniegumu, tika konstatēts, ka 2019. gada jūlijā Rīgas pašvaldības Bērnu un jauniešu centrs ar viesģimeni noslēdzis 3 vienāda satura līgumus par bērnu nodošanu viesģimenē par šādiem laika periodiem: 12.07. – 31.07.; 01.08. - 31.08.; 01.09. – 30.09. - uz nepilniem trijiem mēnešiem.

¹ Statistisko datu pārskats Bērni Latvijā 2018, 95.lpp.

^[2] titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/47CAF73979DFDBA0C22573A20051194F?OpenDocument#a.

Tiesībsarga ieskatā nav atbalstāma prakse, ka ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas iestāde ilgstoši, tas ir, uz vairākiem mēnešiem, bērnus nodod viesģimenes aprūpē. Likumdevējam, ieviešot viesģimenes statusu un paredzot Bērnu tiesību aizsardzības likumā bērnu nodošanu viesģimenes dzīvesvietā uz laiku, nebija nodoma ieviest viesģimeni kā bērnu ilgstošas aprūpes formu.

Viesģimenes institūts tika ieviests no 2008. gada 29. jūlija, kad stājās spēkā likums "Grozījumi bērnu tiesību aizsardzības likumā". Līdz minētajiem grozījumiem Bērnu tiesību aizsardzības likumā bija noteikts, ka bērnu aprūpes iestāde var atļaut bērnam iknedēļas brīvdienās un svētku dienās ciemoties un uzturēties svešā ģimenē.^[3]

Tiesībsarga ieskatā, Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1. panta 15. punktā noteiktais, ka viesģimene uz laiku uzņem savā ģimenē aprūpes iestādē ievietotu bērnu, dod iespēju interpretēt, jo laika termiņš nav ierobežots. Valstī noteiktā ārpusģimenes aprūpe ģimeniskā vidē tiek nodrošināta aizbildnībā un audžuģimenē. Nododot iestādē ievietotu bērnu viesģimenē ilgstoši – uz vairākiem mēnešiem vai pat gadu, faktiski bērns tiek aprūpēts un audzināts viesģimenē, lai gan juridiski atrodas bērnu aprūpes iestādē.

Tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

^[3] Bērnu tiesību aizsardzības likuma 45. panta ceturtnā daļa, redakcijā, kas bija spēkā līdz 2008. gada 29. jūlijam.